

REZYUME. Maqolada qoraqalpoq xalq dostonlarida uchraydigan tush motivining tadqiqot tarixi, semantik qatlamlari va ramziy mazmuni ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida tush motivining qadimgi davrdagi shakllari, sovet davrida yuz bergan o'zgarish jarayonlari va mustaqillik davrida qayta tiklanish holatlari o'rganildi. Qiyosiy-tipologik yondashuv asosida qoraqalpoq eposidagi tush motivi boshqa turkiy xalqlar eposlari bilan taqqoslandi, uning milliy o'ziga xosliklari va poetik xususiyatlari aniqlandi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, tush motivi qoraqalpoq xalq dostonlarida nafaqat syujetni rivojlantiruvchi badiiy vosita, balki xalqning kosmogoniya qarashlari, diniy e'tiqodlari va tarixiy-madaniy merosining muhim madaniy kodi hisoblanadi.

РЕЗЮМЕ. В статье рассматривается история изучения мотива сна в каракалпакских народных эпосах, его семантические слои и символическое значение. В процессе исследования были проанализированы древние корни мотива сна, его трансформация в советский период, а также процессы восстановления в годы независимости. На основе сравнительно-типологического подхода мотив сна в каракалпакском эпосе сопоставлен с аналогичными мотивами в эпосах других тюркских народов, выявлены его национальные особенности и поэтические характеристики. Результаты показывают, что мотив сна в каракалпакских эпосах является не только художественным средством развития сюжета, но и важным культурным кодом, отражающим космогонические представления, религиозные верования и историко-культурную память народа.

SUMMARY. The article examines the history of studying the dream motif in Karakalpak folk epics, its semantic layers, and symbolic meanings. The research analyzes the ancient origins of the dream motif, its transformation during the Soviet era, and the processes of revival in the independence period. Using a comparative-typological approach, the dream motif in the Karakalpak epic tradition is compared with similar motifs in the epics of other Turkic peoples, identifying its national features and poetic characteristics. The findings reveal that the dream motif in Karakalpak epics serves not only as a literary device for plot development but also as a significant cultural code that reflects the people's cosmogonic worldview, religious beliefs, and historical-cultural memory.

ORTA ÁSIRLER TÜRKIY ÁDEBIYATÍNDÁ SHESHENLIK DÁSTÚRLER

Á.O.Orazov – óz betinshe izleniwshi

Ózbekstan Respublikası Ilimler akademiyası Qaraqalpaqstan bólimi

Qaraqalpaq gumanitar ilimler ilim-izertlew instituti

Tayanch so'zlar: turkiy adabiyot, notiqlik san'ati, ritorika, Yusuf Xos Hojib, Mahmud Qoshg'ariy, o'rta asrlar, aforizm, savol-javob.

Ключевые слова: тюркская литература, ораторское искусство, риторика, Юсуф Хас Хаджиб, Махмуд Кашгари, средние века, афоризм, вопросно-ответная форма.

Key words: Turkic literature, oratory, rhetoric, Yusuf Khas Hajib, Mahmud Kashgari, Middle Ages, aphorism, question and answer.

Kirisiw. Túrkiy xalıqlardıń ruwxıy miyrasında sheshenlik óneri ayrıqsha orınǵa iye. XI-XIV ásirler aralıǵında jasaǵan Yusuf Xas Hajib, Maxmud Qashqariy, Axmed Yugnakiy, Xorezmiy, Sayfi Sarayı, Qutb sıyaqlı ullı shayırlar hám oyshıllar óz shıǵarmalarında xalıqtıń danalıǵın, ádep-ıkramlılıǵın, ómir tájiriyesin sheshen sóz arqalı sáwlelendirdi. «Qutadǵu bilig», «Diywani luǵat at-türk», «Muxabbat-nama», «Gúlistan bit-türki» sıyaqlı miyraslar tek ǵana ádebiy klassika emes, sonıń menen birge sóylew mádeniyatınıń, ritorikalıq sheberliktiń qalıpleswinde úlken rol oynadı. Bul miyraslar xalıqtıń etikalıq principlerin hám dúnyaǵa kózqarasın kórkem tilde áwladtan-áwladqa jetkergen.

Ádebiyatlar sholıwı. Maqalada sheshenlik óneriniń tariyxıy tiykarların hám kórkemlik qásiyetlerin anıqlawda bir neshe dereklerge súyenildi. Amin al-Xoliydiń XIII-XIV ásirlerdiń mádeniy baylanısları haqqındaǵı miyneti [1], «Ertedegi ádebiyat nusqaları» jıynaǵı [2] hám K.Kelimbetovtıń eposlıq shıǵarmalarǵa baylanıslı izertlewleri [3] tariyxıy tiykar bolıp xızmet etti. G.Qosımova sheshenlikniń tillik hám filosofıyalıq táreplerin aydınlastırdı [4]. Q.Mambetovtıń erte qaraqalpaq ádebiyatı haqqındaǵı pikirleri [5] hám E.Fazilovtıń shıǵıs filologlarına baylanıslı derekleri [6] izertlewge tiykar boldı.

Izertlew metodologiyası. Izertlew barısında tariyxıy-salıstırmalı, tekstlik-tallaw hám mádeniy-tariyxıy usıllar qollanıldı. Orta ásir túrkiy shıǵarmalarınan tekstlerinen sheshenlik elementleri sistemalı túrde iriklenip, ritorikalıq dúzilisine tallaw jasaldı. Avtorlar menen shıǵarmalarınan tariyxıy konteksti esapqa alıp, olardıń sheshenlik ónerindeǵı ornı anıqlandı. Maqal-mátel, aforizm, soraw-juwap dúzilislari salıstırmalı túrde izertlendi.

Nátıyjeler hám talqılaw. XI ásir – túrkiy mádeniyat hám ádebiyatınıń ayrıqsha pát penen rawajlanǵan dáwirinde jasaǵan ullı oyshıllar Yusup Has Hajib hám Mahmud Qashqariy óz shıǵarmaları arqalı tek ǵana til hám ádebiyatı emes, al túrkiy xalıqlardıń danıshpanlıq dástúrlerin de miyras etip qaldırdı. Olar óz shıǵarmalarında sheshenlik óneriniń elementlerinen keńnen paydalanıp, túrkiy xalıqtıń dúnyaǵa kózqarasın hám etikalıq principlerin kórkem tilde jetkerdi.

XII ásirde ómir súrgen, túrkiy jurtınan shıqqan ataqlı alım Yusuf Has Hajib “Sheshenlik qasiyet gez kelgen adamda gezlese bermeydi” dey kele, sóylew ónerin kózi pitelmeytuǵın móldir bulaqqa teńeydi. Has Hajibtiń “Qutadǵu bilig” shıǵarmasında ayılatuǵın: “Til-aqıl menen bilimniń awdarıwshısı. Til adamdı húrmetli hám izzetli etedi. Adam onıń menen úlken barıtqa erisedi. Sonıń menen birlikte til adamdı xor, xız etedi. Tili sebepli adamnıń bası da kesiliwi múmkin. Áy úy xojası, esińde saqla. Eger tilińe ayrıqsha erkinlik berseń, oylamastan sóyleseń, bir kún emes, bir kún ol seniń basıńdı jeydi. Tili sebepli azap shekken adam, sonday dep aytqan: «Sózińdi oylap söyle, basıń ketpesin! Tilińdi tıy, tisiń simbasın! Qaysınday jerde, qanday sóz aytıw kerekligin oylap söyle. Kóp söyley bergennen de payda kórmedim. Bir sózdi qayta-qayta qaytalay bergennen de qásiyet shıqpaydı. Hár bir sóziń shaqmaqtiń tasınday bolsın. Biraq orınsız baqırıp söyley berme. Reti kelgen jerinde ǵana dawısıńdı kóter. Mıń sózdiń túyiniń bir sóz benen shesh. Adam dúnyada eki nárseden qartaymaydı. Birinshisi – onıń jaqsı minezi. Ekinshisi – parasat penen ayılǵan sózi. Adam balası tuwıladı, óledi. Biraq eki nárseden ǵana onıń artında qaladı. Birinshisi – danalıq sózi. Ekinshisi – onıń qaharmanlıǵı. Qaharmanlıq adamnıń tek atın saqlap qaladı. Al danalıq

sózleri bolsa, onń atın pútkil dúnyaǵa jayadı. Sonıń ushın da sen máńgi jasamaqshı bolsań, izinde ólmeytuǵın danalıq sóz qaldır» [5:131], – sıyaqlı mıń jıllar dawamında áwladtan-áwladqa ótip kiyatırǵan naqıllar sheshen sóziniń, onıń danıshpanlıq juwmaǵı hám ritorikalıq sheberliginiń dáliylı sıpatında qarawǵa tolıq tiykar beredi.

«Qutadǵu bilig» shıǵarmasınıń kóp jeri soraw-juwap túrinde jazılǵan. Danıshpan alım sol gezde-aq sóylew mádeniyatına itibar bergen. Mısalı, «xan-hákimler qaqpanshı menen sóylesiw shárti qanday boladı? Xan sarayındaǵı adamlar el aldında ózlerin qalay tutadı? Puqara xalıq penen qalay tillesedi?». Mine usı máselelerdi ulama dástúr retinde taratıp jırılǵan. Bul dástúrlер sheshenlik ónerine tárbıyalaytuǵını belgili.

Maxmud Qashqariy «Diywanı luǵat at-türk» shıǵarmasında (1072-1074-jıllar) türkii xalıqlardıń tili hám mádeniyatın sistemalı táriyiplep, folklorlıq miyrastıń áhmiyetli úlgerin – naqıl-maqallardı, qanatlı sózlerdi, wásiyat sózlerin toplaп, túsindirip bergen. Bul sóz úlgeri sheshenlik sózlerdiń áyyemgi formaları sıpatında tán alınıp, milliy oylaw sistemasınıń kórinisi sıpatında qaraladı [6:9].

“Diywan”da xalıqtıń sol waqıtqa shekemgi hám sol dáwirdegi ayılǵan naqıl-maqal sózleri keń qamılǵan hám olardıń kópshiligi házir qollanııp júrgen sózler. Mısalı: “Taw taw menen ushıraspas, al adam adam menen hárqashan ushırasadı”, “Túyeniń úlkeni kópirde tayaq jeydi”, “Ayılǵan sóz – atılǵan oq”, “Aqıl menen arıslan uslawǵa da boladı, al kúsh penen tıshqan da uslay almaysań”, “Birewge or qazba, óziń túseseń” hám t.b.

Mahmud Qashǵariy sheshenligin «Diywan»daǵı kórkem lirikalıq shuwmaqıar da dálilleydi. Mısalı, jigirma úsh shuwmaqıan ibarat «Qıs penen jazdıń aytısı» tolgawı – aytıs janrınıń jáne sheshenlik aytıs túrinin alǵashqı nusqalarınan sanaladı. Shayır qıs penen jazdı sheber til menen aytıstıra kele, hár mezigildegi tábiyat sıyın, adamǵa tiygizer paydasın kórkem sózler menen súwretleydi [5:89-92].

Orta ásir türkii sheshenlik sózleriniń jetik úlgerin bizge jetkergen danıshpanlardıń biri Axmed Yugnakiy sanaladı. Onıń “Hibat-ul haqoyiq” shıǵarması – didaktikalıq shıǵarma. Alımlar Yusuf Has Hajibtiń, Mahmud Qashǵariydiń, Axmed Yugnakiydiń didaktikalıq shıǵarmaların sheshenlik sózdiń saǵası sıpatında qaraydı. Máselen,

Perzent qádirin úyren ata-anadan,
Ilim qádirin úyren bárha danadan,
Ilim menen dúnya qızıqlı bolar,
Ilim úyrenbegen jazıqlı bolar.
Bilimsiz isine kewliń tolmaydı,
Bilimliniń isi eki bolmaydı.
Bilimsizler sırın ashadı tezden,

Bilimliler qashar kerektsiz sózden [5:104], – dep keletuǵın qatarları sheshenlik sóz úlgeri menen únles keledi.

Sheshenlik óneri tek ǵana batista emes, al, Aziyada, sonıń ishinde Türkii xalıqlar arasında da keńnen rawajlanǵan. Bul haqqında orta ásirlerde jasaǵan arab alımı S.Taftazani óziniń sheshenlik sóz óneriniń tilsimligi haqqında jazǵan «Kitab al-Xitta-ál Marsuma» degen miynetinde túrklerdiń sheshenligin joqarı bahalay kelip, «Meniń ritorikadaǵı ustazım Jánibek xan» dep kórsetken [1].

Belgili Amin al-Xoli Altın Orda mámleketiniń paytaxtı Saray qalası XIII-XIV ásirlerde ilim menen mádeniyattıń orayı bolǵanlıǵın jazadı. Ol Altın Ordanı biylewshi xanlar ishinen, ásirese, Berke, Ózbek hám Jánibek xanlardı joqarı bilimge iye, türk xalıqlarınıń tariyxı menen mádeniyatın

kóp oqıǵan, sózge sheshen, dilwar adamlar sıpatında kórsetedi. Olar Altın Ordaǵa húkimdarlıq etken jılları Egipt penen Xorezmniń eń talantlı alımları, shayırları hám kórkem óner sheberleri Saray qalasında birge jasaǵan. Usı waqıtta Altın Ordanıń paytaxtı Saray qalasında atı belgili Kutub ad-Din ar-Razi, Sadad-Din at Taftazani, Jalel ad-Din, Xafiz ad-Din al Bazzavvi, Axmad al-Xadjandari sıyaqlı sheshen, tilshi, ádebiyatshı, tariyxshı, filosof alımlar kóplep jıynalǵan [3:165].

Türkii xalıqlar sheshenlik óneriniń haqıyqiy baslanǵan dáwiri sıpatında bahalanatuǵın Altın Orda dáwiriniń ádebiy miyraslarında xalıqtıń danalıǵı, aqıl-parasatı hám sóylew mádeniyatı kórkem túrde sáwlelengen. Ásirese, Xorezmiydiń «Muhabbat - nama» poeması, Sayfı Sarayınıń «Gúlistan bit-türki» dástanı, Qutubtıń «Hisraw-Shiyrin» tuwindısı hám Rabǵuziidiń «Qissa-sul-ánbiya» jıynaǵı türkii tilindegi sheshenlik sóz óneriniń rawajlanıwına úlken úles qostı. Bul shıǵarmalarda kórkem sóz qollanıw, oydı tásirli jetkeriw, oqıwshıǵa ibrat beriw sıyaqlı belgiler ayqın bayqaladı. Sol arqalı sheshen sóylew mádeniyatı ádebiy dárejede ósip, xalıq arasında keńnen taraǵan. Bul ádebiy miyraslardan türkii xalıqlardıń sózge, tilge, danalıqqa degen húrmeti anıq kórinedi. Altın Orda dáwiri usılayınsha sheshenlik ónerdiń ádebiyatqa qalıplesiwine, rawajlanıwına hám dawam etiwine bekkem tiykar salǵan.

Altın Orda dáwirinde dúnyaǵa belgili Xorezmiydiń «Muhabbat-nama» dástanı – türkii ádebiyatındaǵı muhabbat temasın kótergen dáslepki shıǵarmalardıń biri. Shıǵarmada ashıqlıq sezimler menen adamgershilik pazyletler sheshenlik sózler arqalı kórinis tabadı. Dástan mazmunı soraw-juwap túrinde bayanlanǵan. Onda adamgershilik, izgi niyetler táriyiplenip, ádalatqa, táwbeshilikke, qánaátshilikke baǵdarlaydı. Shah, sultan bolǵanlardan rahımshılıq talap etiledi. Muhammed Qojabekke arnalǵan sózinde oǵan jomart, aqıllı, jawǵa ash bóridey tiyiser arıslan bol, xalıqqa miyirimli, keńpeyil bol dep tileydi [4:93].

Sayfı Sarayınıń “Gúlistan bit-türki” shıǵarması da sheshenlik aqıl-násiyat sózlerge bay. “Shómish penen sorpa ishkip, sabı menen kózin shıǵarma”, “Shın doslıq júrgen jerde xojeyin menen quldıń qunı birdey boladı”, “Qulaǵannıń soraǵanın ótesen, ótewin quday beredi”, “O dúnyada baxıt tilesen, jurttı sıyla”, “Toydıń sání kóp penen”, “Qudaydıń qáhárinen jalıp qutılıwǵa boladı, xalıqtıń ǵarǵısınan heshqashan da qutılıwǵa bolmaydı”, “Jabılıp ketse qumırsqa da arıslan terisin sıırıp aladı”, “Eline japa kórsetken ómirde opa kórmeydi” [2:208] qusaǵan aforistiklik qatarlar sheshenlik sózdiń úlgeri dep aytıwǵa tolıq tiykar bar.

Qutubtıń “Hisraw-Shiyrin” dástanında personajlardıń dialogları menen monologlarınan sheshenlik sóz úlgerin anıq bayqawǵa boladı. Máselen, Shiyringe ashıq Hisraw menen Farxadtıń soraw-juwabınan sheshenlik sózdiń úlgerisin kóre alamız. Farxad soraw beredi, Hisraw juwap qaytaradı:

Soradı: Qay jerdiń danasısań sen,
Ayttı: Ashıqlardıń qalasınan men.
Ayttı: Seniń qanday ónerleriń bar?
Dedi: Janım pidá, buyırsa ol yar.
Ayttı: Onı súyip qaldıń ne ushın?
Dedi: Juwap ushın jetpey tur kúshim [5:131].

Joqarıda atap ótilgen shıǵarmalar – türkii ádebiyattıń Altın Orda dáwirindegi intellektuallıq hám ruwxıy baylıǵın sáwlelendiretuǵın, sheshenlik sóz óneriniń qalıplesiwi hám rawajlanıwında ayırıqsha áhmiyetke iye miyraslar bolıp esaplanadı. Bul shıǵarmalar arqalı xalıq danalıǵı, etikalıq

қадирiyatlar ҳам турмушлық тәжирiybe keyingi әwladқа кәркem usullar арқалы jetкерilip, sheshenlik sözdiñ milliy әдеbiyattaғы тiyқары jaratıldı.

Juwmaq. Орта әsir түрkiy әдеbiyatı – sheshenlik öneriniñ güllegen dāwirin säwlelendiretuğın asıl ġāziyey. Yusuf Xas Hajibtıñ danalıq naqılları, Mahmud Qashqariy jıynağan maqal-máteller, Xorezmiy, Sayfi Sarayı, Qutb

shıġarmalarındaғы soraw-juwap, aforistlik qatarlar xalıqtıñ sözge, aql-parasatqa bergen mánin aydınlaydı. Bul miyraslar арқалы sheshenlik tek söz sheberligi emes, ruwxıy tárbiyanıñ, adamgershilik qadıriyatlarınıñ quralı bolğanı kórinedi. Sheshenlik öneri түrkiy jurt mádeniyatınıñ тiyқарında qalıplesip, keyingi әwladtıñ oylaw mádeniyatına tásir etti.

Адеbiyatlar

1. Амин ал-Холи «Связи между Нилом и Волгой в XIII-XIV вв. – Москва: «Восточная литература», 1962.
2. Ертедеги әдеbiет нусқалары. – Алматы: «Мектеп», 1967.
3. Келимбетов Н. Қазақ әдеbiятының әййемги дәўири. – Алматы: «Мектеп», 1986.
4. Қосымова Г. Қазақ шешендік өнерінің негіздері және тілдік танымы. – Алматы: «Ғылым», 2005.
5. Мәмбетов К. Ерте дәўирдеги қарақалпақ әдеbiяты. – Нөкис: «Билим», 1992.
6. Фазылов Э. Шарқнинг машхур филологлари. – Тошкент: «Фан», 1971.

REZYUME. Ushbu maqolada XI-XIV asrlar oralig'ida turkiy adabiyotda shakllangan notiqlik san'atining tarixiy asoslari va badiiy xususiyatlari tahlil qilinadi. Yusuf Xos Hojib, Mahmud Qoshg'ariy, Ahmad Yugnakiy, Xorazmiy, Sayfi Saroyi, Qutb asarlaridagi ritorik usullar, savol-javob tuzilmalari, maqol-matallar, aforizmlar tadqiq etildi. O'rta asr yozma yodgorliklarining notiqlik an'anasini shakllantirishdagi roli va ma'naviy-madaniy ahamiyati ochib berildi. Maqola notiqlik san'atining xalq donishmandligi va axloqiy qadriyatlarni avlodlarga yetkazishdagi xizmatini aks ettirgan.

РЕЗЮМЕ. В данной статье анализируются исторические основы и художественные особенности ораторского искусства, сформировавшегося в тюркской литературе в период с XI по XIV века. Были исследованы риторические приемы, структуры вопросов и ответов, пословицы и поговорки, афоризмы в произведениях Юсуфа Хас Хаджиба, Махмуда Кашгари, Ахмеда Югнаки, Хорезми, Сайфи Сараяи и Кутба. Раскрыта роль и духовно-культурное значение средневековых письменных памятников в формировании ораторской традиции. Статья освещает функцию ораторского искусства в передаче народной мудрости и этических ценностей последующим поколениям.

SUMMARY. This article analyzes the historical foundations and artistic characteristics of oratory that developed in Turkic literature between the 11th and 14th centuries. Rhetorical techniques, question-and-answer structures, proverbs, and aphorisms in the works of Yusuf Khass Hajib, Mahmud Kashgari, Ahmad Yugnaki, Khwarezmi, Sayfi Sarayi, and Qutb were examined. The role and spiritual-cultural significance of medieval written monuments in shaping the rhetorical tradition were elucidated. The article illuminates the function of oratory in transmitting folk wisdom and ethical values to future generations.

ҚАХАРМАНЛЫҚ ДӘСТАНЛАР ПОЭТИКАСЫ – ҚАБЫЛ МАҚСЕТОВ ИЗЕРТЛЕҮЛЕРИНДЕ

А.К.Сарсенбаева – таяныш докторант

*Ўзбекстан Республикасы Илимлер академиясы Қарақалпақстан бөлими
Қарақалпақ гуманитар илимлер илим-изертлеу институты*

Таянч сўзлар: фольклоршунослик, қахрамонлик дostonлар, поэтика, бadiий тасвирий воситалар, ижодкорлик.

Ключевые слова: фольклористика, героические эпосы, поэтика, художественно-изобразительное средство, творчество.

Key words: folklore studies, heroic epics, poetics, artistic means of expression, creativity.

Кириciў. Орта Азияда жасаўшы түрkiй халықлардың аўызеки әдеbiяты үлгилери XX әсирдиң 20-жылларына шекем рус илимпазлары тәрeпинен жыйналған болса, 1920-жыллардың ақырынан баслап жергиликли қарақалпақ илимпазлары хәм аўызеки әдеbiятқа қызығыўшы зиялылар тәрeпинен системалы хәм турақлы түрде жыйнала баслады. Соның менен бирге, жыйналған материалларды баспада жәриялаў, китап етип шығарыў хәм изертлеу ислери де қолға алынды.

1960-жылларға шекем-ақ түрkiй халықлардың қахарманлық эпосларын типологиялық бағдарда изертлеу, дәстанлардың генезиси, эволюциясы, жанрлық кәсийетлери, архетип, тийқарғы эпос атқарыўшылығындағы турақлы дәстүрлер, текстлер менен бирге атқарыўшының дәстүр хәм жаңалыққа қатнасы сыяқлы мәселелер, эпос қахарманларының генетикалық шығысы, эпостың тарийхыйлығы хәм көркемлиги, көркем тили усаған мәселелер илимпазлар В.М.Жирмунский, А.Н.Боровков, Х.Т.Зарифов, Л.И.Климович, Н.Дәўқараев, О.Кожуров хәм т.б изертлеулеринде бирқанша теориялық пикирлер билдирилди.

Әдеbiятлар анализи. Изертлеуде илимпаз Қ.Мақсетов [1], Қ.Мәмбетназаров хәм Ө.Ерполатов [2] қарақалпақ қахарманлық дәстанларының поэтикасы

хаққындағы илимий изертлеулер нәтижелери, Ж.Хошаниязов, К.Палымбетовтың [3] хәм А.Пирназаровтың [4] профессор Қ.Мақсетовтың өмири хәм дәретийушилиқ хызметлери хаққындағы изленислери анализ етиледи.

Тийқарғы бөлим. Усы жылларға келип қарақалпақ фольклортаныўында қарақалпақ қахарманлық дәстанларының идеялық мазмұны, образлары, көркемлиги бойынша И.Сағитовтың «Қарақалпақ халқының қахарманлық эпосы», Қ.Мақсетовтың «Қарақалпақ қахарманлық дәстаны «Қырық қыз», А.Әлиевтың «Қарақалпақ халық дәстаны «Мәспатша» сыяқлы изертлеулері, ал дәстанларды атқарыўшы жыраў, бақсылар хаққында Қ.Айымбетовтың «Қарақалпақ халық жыршылары» деген диссертациялары жазылды. Лекин, бул изертлеулерде үйрениў объекти етип алынған дәстанлардың көркемлиги мәселеси жумыстың бап яки бөлимлеринде ғана қысқаша үйренилгенлиги болмаса, арнаўлы түрде композициясы, сюжети, идеясы, образлары, көркем тили, сүўретлеу қураллары, поэтикасы мәселелери изертленбеген еди.

Сол дәўирлери қахарманлық дәстанлардың поэтикалық көркемлик өзгешелигин өз алдына арнаўлы түрде изертлеу ең тийқарғы машқалалардың бири еди. Усы машқала Қ.Мақсетов тәрeпинен «Қарақалпақ қахарманлық дәстанларының поэтикасы» деген темада